

*Харабара М. С.,**аспірантка кафедри міжкультурної комунікації та перекладу
факультету іноземних мов**Львівського національного університету імені Івана Франка*

ПІСЛЯМАТЧЕВИЙ ОГЛЯД ФУТБОЛЬНОГО ДИСКУРСУ: КОМУНІКАТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ І МОВНА РЕАЛІЗАЦІЯ

Анотація. У статті проаналізовано мовленнєвий жанр «післяматчевий огляд» в межах футбольного дискурсу. Комплексний аналіз обмежується сімома критеріями, за допомогою яких визначено комунікативно-прагматичні аспекти жанру в англійській та українській мовах. Важливим етапом дослідження мовленнєвого жанру є аналіз та опис параметрів мовного втілення. У процесі аналізу теоретичним підґрунтям слугували дослідження лінгвістичної генології, комунікативної лінгвістики та лінгвістичної прагматики. Жанровий аналіз «післяматчевого огляду» репрезентовано у футбольному дискурсі важливе місце в якому займають інтернет-медіа. Варто додати, що аналіз про який йдеться, орієнтований на визначення потенціалу жанру, комунікативно-когнітивної специфіки. Порівняльний аналіз мовленнєвого жанру «післяматчевий огляд» здійснювався на матеріалах опублікованих в онлайн-виданнях британських щоденних газет та порталу новин з окремою рубрикою про футбол, спортивних фахових сайтів українською мовою. Що стосується українськомовного корпусу текстів, то беремо до уваги важливі трансформаційні процеси, які сприяють процесу забезпечення комунікативних потреб дискурсивної спільноти. В цьому сенсі англійськомовний корпус є «взірцем», свого роду «канонічною» структурою, яка формує цілісне уявлення про подію, яка відбулася. Визначено лінгвістичну природу «післяматчевого огляду», вплив ситуативно-контекстуальних чинників на функціонування жанру та вибір каналу комунікації. У зіставному аспекті розглянуто комунікативні ролі комунікантів, досліджено комунікативну мету. Реконструйовано подійний зміст, визначено потенційні попередні та наступні мовленнєві жанри, враховано особливості вербальної реалізації мовленнєвого жанру «післяматчевий огляд». Отже, запропонований жанрознавчий аналіз розкриває теоретичні та практичні аспекти використання мовленнєвого жанру «післяматчевий огляд» і, що найважливіше враховує специфіку його функціонування в англійській та українській мовах. Запропонований практичний аналіз необхідне поглиблення потенціалу українськомовної дискурсивної спільноти, яка послуговується «післяматчевим оглядом» у комунікативній ситуації.

Ключові слова: мовленнєвий жанр, післяматчевий огляд, футбольний матч, англійська мова, українська мова.

Постановка проблеми. У лінгвістичних розвідках дискурс і мовленнєвий жанр є ключовими категоріями мовного коду, які досліджуються в рамках комунікативної лінгвістики, лінгвістичної генології та лінгвістичної прагматики. Вивчення мовленнєвих жанрів допомагає наблизитися до вирішення проблеми організації мовного коду. Розмаїття мовленнєвих жанрів є необхідним, як і варіативність форм діяльності людей, що їх породжує [1, с. 19]. Футбольний матч і навколофутбольні події стосу-

ються людської діяльності, яку зводимо до поняття футбольного дискурсу. Мовленнєві жанри, які представляють жанрову палітру футбольного дискурсу та функціонують на спортивних веб-сайтах Інтернету як медіа – це дослідження жанрів, які адаптувалися в онлайн-середовище, що вимагає урахування особливостей їх функціонування, які визначені специфікою каналу комунікації. **Метою дослідження** є визначення комунікативно-прагматичних особливостей та засобів вербальної реалізації представленого мовленнєвого жанру в зіставному аспекті, зокрема на матеріалі англійських та українських інтернет-видань.

Матеріали та методи. Для представлення наукових результатів та визначення перспектив подальших пошуків було використано найпоширеніші мовознавчі та загальнонаукові методи:

1) метод суцільної вибірки для виявлення в мережі Інтернет опублікованих оглядів англійською та українською мовами. Цей аналіз ґрунтується на матеріалах онлайн-видань щоденних газет «The Times», «The Guardian», «The Independent». Щодо українськомовного корпусу текстів, то він був відібраний з новинного веб-сайту з рубрикою про футбол «Інформатор Україна» та спортивних сайтів «Football.ua», «Sport.ua»;

2) методи аналізу та синтезу слугували для визначення та опису прагматичних особливостей мовленнєвого жанру «післяматчевий огляд». Було виявлено мовні засоби реалізації комунікативної спрямованості жанру;

3) зіставний метод був орієнтованим на виявлення спільного та відмінного в контексті комунікативно-прагматичних та мовних характеристик. В такий спосіб це дає нам змогу простежити закономірності функціонування досліджуваного жанру в обох мовах;

4) методи індукції та дедукції, які стосуються вивчення конкретних спостережень допомагають визначити специфіку «післяматчевого огляду» як мовленнєвого жанру, конститутивні ознаки та межі функціонування.

Аналіз останніх досліджень. Значна частина теоретичних та практичних наукових розробок представлена у доробках журналістикознавців. Зокрема, Роб Стін [2] пропонує зосередитись на визначенні центрального місця спортивної журналістики в друкованих та інтернет ЗМІ, а також на радіо і телебаченні. Йдеться про коротку історію спортивного письма, яке продукує чи не найінтелектуальніші і найзахопливіші журналістські матеріали, репортажі матчів зокрема. Міркування Марка Деуза в науковому доробку «Інтернет та його журналістика» [3] визначає конкретні типи онлайн-журналістики та обговорює їх з точки зору гіпертекстуальності, інтерактивності та мультимедійності.

Що стосується мовознавчих розвідок, варто відзначити, що поєднання футболу та лінгвістики означило коло теоретичних

проблем і практичних результатів. Єва Лаврік [4] пропонує 34 статті, поділених на тематичні групи: футбольна термінологія, мова футболу, футбольні дискурси, футбол і медіа, медіа і дискурс: емоції та багатомовність у футболі. У дослідженні Джона Віреду та Джемими Андерсон [5] представлено аналіз прикметників, які використовуються у репортажах ганських газет. Результат досліджень демонструє, що прикметники використовуються для опису чотирьох основних категорій футбольних матчів: власне матчів, команд, гравців та вболівальників.

Авторитетні британські та американські видання сформували корпус досліджуваних текстів в наукових доробках окремих дослідників. Мохсен Гадесі [6] представив ґрунтовний лінгвістичний аналіз письмових футбольних коментарів, зокрема матеріалів опублікованих у газеті «The Times» (Великобританія). Дослідження Яна Хованця [7] містить аналіз футбольних репортажів (football match reports) з точки зору історичної прагматики. Йдеться про період становлення жанру, зокрема аналіз окремих мовних форм і структур ранніх репортажів про футбол в британській щоденній газеті «The Times». Марцін Левандовський [8] здійснив порівняльний аналіз британських та американських оглядів футбольних матчів (football match reports) на основі онлайн матеріалів видань британських та американських газет «The Independent», «The Daily Express», «The New York Times», «USA Today». Представлені результати охоплюють лексико-граматичний та дискурсивний рівні.

Для повноти аналізу, необхідно використати теоретичні напрацювання, які стосуються жанрів спортивного дискурсу, в яких наявне складне поєднання засобів кількох семіотичних систем, використання різних каналів комунікації. У дослідженні Флорія Бацевича [9] представлено лінгвістичне дослідження прямого спортивного репортажу як жанру теледискурсу із комунікативних позицій. У своєму комплексному дослідженні він визначає особливості мовленнєвого жанру «прямий спортивний репортаж», пропонує розширену та «модифіковану» анкету, аналізує параметри мовного вираження для такого типу МЖ. Христина Дяків [10] аналізувала спортивні відеоінтерв'ю українською та німецькою мовами, визначила жанрові особливості, а також причини комунікативних невдач. Представлено позиції користувачів жанру – інтерв'юера та респондента, вплив комунікативного шуму та структурних аспектів жанру.

Виклад основного матеріалу. Інтернет-жанри, з одного боку, є видозміненими жанровими формами, які на даному етапі наукових розвідок не є унормованими, проте зберігають формальну, зовнішню структуру класичних журналістських жанрів. З іншого боку, онлайн-простір інтернет-видань має характерні особливості, а саме: гіпертекстуальність, інтерактивність, мультимедійність. З вище наведеного опису випливає, що репортаж може претендувати на роль гіпержанру, в якому вміщуються коментар+аналіз+звіт.

Перш ніж вдаватися до визначення жанрової природи *огляду*, було важливо встановити категорійно-понятійний апарат, яким послуговуватимемося на етапі аналізу. Кембриджський тлумачний словник англійської мови вміщує наступне визначення поняття «report»:

report noun [C] (DESCRIPTION)

1) a description of an event or situation (e. g. a news/weather report);

2) a spoken or written description of an event or situation. (Електронний ресурс).

Окрім цього, при пошуковому запиті «match report» у Google спостерігаємо «Writing a match report» веб-сторінку керівного органу футболу в Англії «The FA» з інформаційного наповнення якого стає зрозумілим, що «*material пояснює найцікавіші моменти матчу, водночас є розважальним читанням. Він повинен бути коротким і простим, оскільки це не є похвальним коментарем футболу*». (Електронний ресурс)

В англійськомовних матеріалах, зокрема в окремих теоретичних напрацюваннях вживають: *after-match report* [12], *written sports commentaries* [6], *written sports reports* [11], *football match reports* [7, 8]. Щодо українськомовного корпусу текстів футбольний матч, який відбувся, є *оглядом*. Саме «огляд» пропонують читачам українськомовний портал новин з його рубрикою про футбол «Інформатор Україна» та спортивні фахові сайти «Football.ua», «Sport.ua». Узагальнюючи погоджуємося з універсальним на наш погляд тлумаченням *післяматчевого огляду* як матеріалу, який продукується одразу після кожного футбольного матчу і надає читачам об'єктивне уявлення про важливі події та явища гри [12, р. 115].

Жанр «текстового післяматчевого огляду» класифікують як новинну історію (straight news story), яка містить два основні компоненти: 1) наративний зміст – більш-менш детальний опис ключових епізодів, що відбулися під час футбольного матчу, та 2) аналітична (оціночна) складова в якій журналіст висловлює думку про гру, подальші плани тренерів, виступи команд та окремих її гравців [8, р. 79]. Огляд подій, які відбулися на футбольному полі, містить ознаки новинного репортажу з місця подій (reporting the action as it happened, account of the whole game). Тобто, йдеться про складні різножанрові зв'язки, добір і поєднання форм, які дозволяють футбольному оглядачу онлайн-видання «The Times» та журналісту спортивного веб-сайту «Informator.ua» розповісти у більш або менш розгорнутій манері про події, які відбулися.

Футбольний дискурс за визначенням сучасної української лінгвістики є продуктом мовленнєвої діяльності у сфері футболу, зорієнтований на певного адресата, використовує особливий арсенал мовних засобів. Як зазначає Ірина Процик, футбольному дискурсу як феномену притаманна багатомірність, в якому серед усіх інших складників виокремлюють інтернет-медіа». Більше того, йдеться про тенденцію зрощення спортивного дискурсу з дискурсом масмедіа [13, ст. 71]. Комунікація автора текстового інформаційного огляду футбольного матчу з великою кількістю читачів здійснюється в межах футбольного дискурсу. У цьому сенсі *післяматчевий огляд* визначається як комунікативне явище дискурсивної природи [9, с. 51]. Дискурс є складною сукупністю мовленнєвих жанрів (МЖ) ... кожен МЖ – носій узагальненого (апріорного) комунікативного смислу, скерований на адресата, з чинником комунікативного минулого і майбутнього, має типовий диктумний зміст [9, с. 51]. Отже, в цьому сенсі важливо вийти за межі простого розуміння того, як формальна структура текстів і жанрів відображає їхню функціональну мотивацію.

Як справедливо зазначає Ян Хованець: «Адаптовуючи динамічне визначення жанру, ... текстові елементи є значною мірою конвенційними і передбачуваними» [14, с. 18]. Відповідно, важливо під час лінгвістичних розвідок простежити, чи є *післяматчевий огляд* «впізнаним» в площині конкретної комунікативної ситуації і як дискурсивна спільнота визначає межі його функціонування? Таким чином, мовленнєвий жанр

постає як комунікативне явище текстової природи, проекція типів комунікативних дій на текстову структуру, складова комунікативної компетенції, що знаходить вияв у формуванні тексту, «схеми текстових дій» [9, с. 50].

На етапі добору корпусу текстів, як матимуть формальну структуру і відображатимуть функціональну мотивацію досліджуваного жанру важливо визначити характерні особливості, які враховуватимемо при ідентифікації *післяматчевого огляду* в межах футбольного матчу як спортивної події, англійських та українських веб-ресурсів. Виокремлюємо характерні особливості:

- письмовий монолог, адресований до великої кількості читачів [15, с. 67];

- журналістський текст створюється після події і містить цілісне уявлення про неї. Таким чином, текст є кінцевим продуктом з чітко вираженою структурою: це новинна історія, організована у вигляді перевернутої піраміди. Текстуально складається із заголовка, вступної та основної частини, які мають тенденцію до «орбітального» повторення однієї й тієї ж інформації [14, с. 98].

Оскільки, йдеться про Інтернет-жанр, то цілком очевидним є те, що характерні ознаки, зазначені вище, є придатними для новинного репортажу (a news report) та письмових спортивних коментарів (written sports commentary). Це вкотре підтверджує «не ізольованість жанрів, а складні, переплетені стосунки» [1, ст. 125] і відображає комплексність представленого жанру, який «співіснує» поряд з іншими жанрами. Попри усю складність і комплексність підходів до розмежування жанрів, визначено конститутивні ознаки, які супроводжуватимуть комплексний аналіз представленого мовленнєвого жанру. Йдеться про продукування журналістського матеріалу після події, яка відбулася, цілісне уявлення про подію, оцінка завершених дій на футбольному полі.

Аналіз текстового інформаційного огляду у нашому дослідженні здійснювався на основі інтерпретації епізодів футбольних матчів спортивними журналістами та їх прочитання читачами (цільовою аудиторією). Принцип «перевернутої піраміди», тобто, на початку найважливіше структурно відповідає концепту об'єктивних новин («hard news») і орієнтує нас на подальший добір корпусу матеріалів. Окрім цього, не вдаючись до наскрізного жанрового аналізу, вже на рівні заголовку орієнтуємося на найрепрезентативніші вербальні риси, які марковані назвами команд суперників, фіксованим результатом (виграла, програла, пройшла до наступного етапу змагань або вибула) і дуже часто ця інформація метафорично закодована. Підтвердженням цього є ґрунтовне дослідження спортивних заголовків Майкла Сміта і Майкла Монтгомері у якому «критерій метафоричності у поєднанні з іншими стилістичними прийомами, а також психологічного моделювання семантики перемоги та поразки – все це використовується для створення заголовка, який привертає увагу» [16].

Для проведення цього дослідження було відібрано англійськомовні репортажі про те, як все відбувалося на футбольному полі, опубліковані в онлайн-виданнях щоденних газет «The Times», «The Guardian», «The Independent». Українськомовний портал новин з його рубрикою про футбол «Інформатор Україна» та спортивні фахові сайти «Football.ua», «Sport.ua» є ресурсами в яких було відібрано матеріали для аналізу. «The Independent» колись – щоденна газета, тепер – британ-

ський веб-сайт новин високоінтелектуального змістового наповнення. Українськомовна спортивна журналістика перебуває ще на етапі дуже важливих трансформацій, зокрема, те що стосується переходу спортивних ЗМІ на українську мову, покращення мовно-стилістичної якості матеріалів, збагачення жанрової палітри, що власне спостерігаємо на українськомовних порталах. В такий спосіб, порівняльний аналіз жанрів – це не лише відстежування, в який спосіб комунікативні потреби дискурсивної спільноти забезпечуються, а також з'ясування, як дискурсивна спільнота визначає формальну структуру визначеного жанру. Варто порівняти формальні структури англійськомовного та українськомовного тексту, з'ясувати чого досягають мовці, чи залучаються неактивні учасники дискурсу і яку символічну вигоду вони отримують від участі в дискурсі, беручи до уваги тенденції розвитку спортивної журналістики в Україні, зокрема інтернет-видань.

Подією охоплено період резонансних матчів Ліги чемпіонів УЄФА 2023–2024, Прем'єр-ліги, Англійська жіноча Суперліга, Ліги Європи. Безперешкодний доступ до матеріалів в межах великих футбольних турнірів і змагань формує англійськомовний і українськомовний корпус, в якому післяматчевий текстовий огляд подій, які відбулися, – це уніфікований аналіз, в межах якого простежуватимемо закономірності, або, навпаки, виокремлюватимемо відмінності при опрацюванні критеріїв аналізу представленого мовленнєвого жанру.

Подальший жанровий аналіз представлено з урахуванням критеріїв, які виокремлюють текстовий інформаційний огляд як мовленнєвий жанр. Йдеться про модель аналізу, в якій було представлено сім параметрів:

1. Комунікативна мета автора текстового огляду футбольного матчу – ретроспективна оцінка всієї події, яка відбулася. Поняття «всієї» події може обмежуватися протистоянням окремих футбольних команд у футбольному турнірі Ліги конференцій УЄФА або Прем'єр-ліги Англії:

(1) *Aston Villa outclass Ajax but are left to sweat over Ollie Watkins injury.* (GUAR) (2) *Rob Edwards left 'numb' after 3-0 lead blown away by Bournemouth barrage*

Bournemouth 4 Luton Town 3: Home side seal epic comeback victory thanks to four second-half goals in game that was rescheduled after Tom Lockyer's cardiac arrest in December. (TIMS)

В українськомовному огляді футбольних матчів оцінка «всієї» події на футбольному полі представлена комплексно, в межах туру Англійської Прем'єр-ліги. Автор розповідає про 28-й тур АПЛ:

(3) *Лобове зіткнення Ман Сіті та Ліверпуля: огляд 28-го туру АПЛ. Як зіграли Манчестер Сіті та Ліверпуль, а також звитязи Михайла Мудрика у складі Челсі: Інформатор розповідає про 28-й тур. АПЛ (ІНФОРМ)*

Мультиmodalне наповнення, а саме відео голів, опубліковане наприкінці основного тексту, є авторським доповненням мовленнєвої події, тобто, футбольного матчу. Такий підхід до втілення авторського «я» акумулює потреби не тільки читачкої, а також глядацької спільноти:

(4) *Атлетико – Інтер 2:1 (3:2 – пен.) Відео голів та огляд матчу 13.03.2024 (Football.ua)*

В англійськомовних матеріалах автор розповідає про матч у більш розгорнутій формі, вдаючись до деталей. Він пояснює найцікавіші моменти матчу, описує подію, гравців і стратегію обох команд під час гри. На українськомовному сайті спор-

тивних новин автор огляду футбольного матчу менш стисліше «переповідає» ключові моменти на футбольному полі, деталі про гравців і голи, проте власне огляд є комплексним, в межах футбольного туру з мультимодальним наповненням.

2. Сутність мовленнєвожанрового комунікативного смислу можна відтворити узагальнено, зокрема розглядаючи його як фрейм, розчленовуючи інтенції на елементарні ілюкативні компоненти [17]. Загальний комунікативний смисл огляду футбольного матчу англійською мовою можна виразити так: «Я, спортивний журналіст, знаходжуся (назва футбольного стадіону) і формулюю цілісне уявлення про футбольну подію».

Щодо українськомовного огляду футбольного матчу, зазначаємо:

«Я, оглядач, формулюю цілісне уявлення про футбольну подію в такий спосіб».

3. Адресантом англійськомовних оглядів футбольних матчів може бути:

– футбольний репортер з визначеною спеціалізацією; (TIMS)

– спортивний репортер, який переважно висвітлює футбол; (IND)

– той, хто висвітлює футбол локально. (GUAR)

У вище зазначених виданнях, поряд з ім'ям автора спостерігаємо назву стадіону, що вказує на конкретне місце, де відбувалась подія:

(5) *Ben Fisher at Villa Park*

Thu 14 Mar 2024 23.24 CET (GUAR)

(6) *Jamie Braidwood at Stamford Bridge* (IND)

З цього приводу є слушне тлумачення Роба Стіна – журналіста і спортивного оглядача, який має кількарічний досвід у роботі з вище наведеними виданнями: «З одного боку, якщо дозволяють фінанси, видання хочуть бути присутніми на кожній події, яка має значення для їхніх читачів: це питання присутності, представлення читачів, гордості, принципів і професіоналізму. З іншого боку, навіть огляд матчу, що складається з чотирьох абзаців і 200 слів, дає більше деталей і можливостей для розуміння, ніж 30-секундне повідомлення для телебачення чи радіо» [2, р. 76–77].

Адресант в українськомовних оглядах – це журналіст, про якого дізнаємося вкінці основного тексту, або оприлюднений огляд матчу не закріплений за конкретним авторством. Якщо автора не вказано є посилання на джерело інформації, що в такий спосіб компенсує його «відсутність», але не позбавляє достовірності або авторитетності оприлюдненого матеріалу.

Узагальнюючи образ адресанта в обох мовах, опираємося на матеріали, які є результатом професійного погляду на події, що відбулися. Автори текстових оглядів орієнтуються на тих, чий запит – отримати цілісне уявлення про гру. Як стверджує Роб Стін: «Ваша здатність написати хороший огляд про матч залежить від попередньо проведеного дослідження. Це дасть вам змогу розглянути гру в повному контексті, що, в свою чергу, означає, що ви матимете повне уявлення про те, наскільки вона варта уваги, а отже, матимете можливість попросити додатковий простір, якщо історія розвиватиметься несподіваним чином» [2, р. 80]. Щоб відчувати себе частиною дискурсивної спільноти, автор не лише «продукує» текст, а вдається до попереднього ґрунтового аналізу, опирається на «тенденції» комунікативної події та запити читачької і глядацької аудиторії зокрема. Вже на етапі оприлюднення тексту автори

використовують переваги каналу комунікації в інтернет-просторі: гіпертекстуальність, мультимедійність, інтерактивність. Комплексно створюючи сприятливі умови для комунікації між журналістом та читачами.

4. Модель узагальненого адресата в англійськомовних оглядах – це читач, який комунікує з автором, або з іншими читачами залишаючи коментар. Оскільки йдеться про інтернет-простір, інтерактивність сприяє налагодженій комунікативній співпраці. Англійськомовні авторитетні видання провадять політику щодо коментування. Ось як це працює у виданні «The Times»: «Comments are subject to our community standards and participation guidelines policy, which can be viewed here. By joining the conversation you are accepting our community rules and terms. Update your commenting notification settings here. Our policy is for readers to use their real names when commenting, find out more here» (URL <https://www.thetimes.co.uk/article/wolves-vs-coventry-fa-cup-result-jdjr8ww39>) З вище зазначеного уривку можна дійти висновку, що йдеться про дискурсивну спільноту, яка підпорядковується правилам, а отже визначає межі свого функціонування і ідентифікації. В такий спосіб визначено адресата англійськомовного огляду наступним чином:

(7) *G Thompson*

48 MINUTES AGO

With 12 shots on target for Coventry City, this was a well deserved victory for the Sky Blues, a thrilling game, with both teams looking to finish it inside the 90 (100) minutes, a cracking advert for The Championship, well done Coventry, another trip to Wembley, their 4th in recent years (TIMS) Українськомовних читачів теж вдається ідентифікувати в межах інтерактивного простору коментарів. Доступ до коментарів вимагає авторизації, що теж вказує на визначені межі функціонування, а отже уможлиблює представити адресата українськомовного огляду:

(8) *V2341770*

14.03.2024 06:37

Добротний матч достойних суперників. Обидві команди продемонстрували дуже якісну гру (саме ГРУ а не «бодання» як в матчі Арсенал – Порту), перемогла команда, яка трішки більше прагнула до перемоги у конкретному матчі. Дякую командам за футбол, таких матчів, нажаль, небагато, але вони е!!! (SPORT)

В обох мовах йдеться про неанонімну аудиторію уболівальників, учасників дискурсивної спільноти, які вербально реагують на оприлюднені автором події, які відбулися. Можемо стверджувати, що читачі англійськомовних окремих видань є рівноправними учасниками комунікативної події, у той час як для українськомовних це не так.

5. Композиційно-тематичні блоки комунікативної «події» – післяматчового огляду – в своїй цілісності є структурою мовленнєвого жанру.

Тематичний блок «Ознайомлювальна інформативна частина» в англійськомовних оглядах футбольних матчів – ефектний заголовок (a catchy headline), вступний абзац (the 5Ws rule). В українськомовному огляді ця тематична структура також вміщує заголовок, вступний абзац, в якому автор послуговується правилом перевернутої піраміди.

Щодо подробиць про подію, яка відбулася, оцінки та міркувань щодо завершених дій на футбольному полі то їх продукують у широкому огляді, в якому простежується принцип панорамування, окремі частини мають підзаголовки. Показ

взаємозв'язку і взаємозалежності різних фактів становить зміст огляду, а розмаїття форм тільки підкреслює цю основну ознаку [18, ст. 50].

У заключній частині англійськомовного огляду є висновки щодо гри команд та перспективи подальшого виступу. Автор українськомовного огляду інформує щодо інших подій у світі спорту. Подійний зміст післяматчового огляду – це його структура як комунікативної події, яка має початок, продовження, кінець.

6. Фактор комунікативного минулого для огляду є події, які передували. Зокрема, йдеться про читача, який «читав» «текстову онлайн- трансляцію» футбольного матчу, або «переглядав» футбольний матч, а отже побачене може суперечити його спостереженням.

7. Фактор комунікативного майбутнього є потенційним аспектом, оскільки, визначається характером перепитів матчу, його результатів, трактувань, суперечностей. Це можуть бути відповідні висновки про гру з подальшим визначенням перспективи.

Параметри мовної реалізації. Використання значної кількості лексичних та граматичних засобів, у яких комунікативна мета автора післяматчового огляду реалізується, передбачає розуміння складної внутрішньої структури мовленнєвого жанру, яка водночас є складною часопросторовою структурою. Післяматчовий огляд орієнтований на минуле (подія, яка відбулася), теперішнє (результат, який оприлюднений) і майбутнє (значення отриманих результатів в перспективі). Індикатор «розпізнавання» текстів мовленнєвого жанру «післяматчовий огляд» учасниками дискурсивної спільноти відбувається через клішованість мовних засобів вираження, які спостерігаємо «на поверхні» у заголовках оглядів англійською та українською мовами: «*Then, in the final minute...*» [2], «*Шалена перемога Арсеналу та дербі Манчестера*» (URL <https://sport.informator.ua/uk/shalena-peremoga-arsenalu-ta-derbi-manchestera-oglyad-27-go-turu-apl>).

Аналіз особливостей вербального втілення комунікативної мети автора здійснюємо на лексико-граматичному рівні. У наукових розвідках Марціна Левандовського дослідницькі питання стосувалися лінгвістичних особливостей мови спортивного онлайн-коментаря, мови спортивних дикторів (телевізійний коментар у прямому ефірі) та письмового спортивного коментаря (репортажі, які створюються через деякий час після завершення спортивної події та публікуються онлайн або в пресі). Автор стверджує, що оскільки між автором(ами) та цільовою групою читачів існує низка спільних цінностей, письмовий спортивний коментар рясніє фаховою термінологією [15, р. 67]. З урахуванням цих моментів зосередимось тут на порівняльному аналізі того, що виокремлюємо в англійській мові і тому, що властиво для україномовного огляду.

Лексичними засобами втілення комунікативної мети адресанта виступають:

Футбольні жаргонізми

За спостереженнями Юрія Струганця, у сучасній футбольній комунікації професійні жаргонізми (сленгізми) частотніші, ніж професіоналізми [19]. Дослідник футбольної лексики хоча й вдається до розмежування професіоналізмів і професійного жаргону, проте зазначає, що здебільшого чіткої диференціації між ними не існує. Запропоновані Струганцем лексико-семантичні моделі, які сформувалися на основі мета-

форичного перенесення спостерігаємо на «поверхні» післяматчових оглядів англійською та українською мовами.

У назвах англійських футбольних команд модель «Назва гравців ← характерні ознаки місця розташування ФК» простежується у наступному прикладі:

(9) *Luton play Forest on Saturday at Kenilworth Road but they will need to rediscover their fighting spirit after such a draining defeat.*

Luton ← FC «Luton Town» (TIMS)

Модель «Назва гравців ← колір спортивної форми ФК»

(10) *G Thompson*

I DAY AGO

With 12 shots on target for Coventry City, this was a well deserved victory for the Sky Blues, a thrilling game, with both teams looking to finish it inside the 90 (100) minutes, a cracking advert for The Championship, well done Coventry, another trip to Wembley, their 4th in recent years!

The Sky Blues ← FC Coventry City (TIMS)

(11) *Матч видався вкрай непростим для «джмелів», проте у підсумку вони змогли гарантувати собі результат за рахунок двох «сухих» м'ячів у виконанні Джейсона Санчо та Марко Ройса.*

чорно-жовті «джмелі» ← Боруссія Дортмунд (FOOTBALL)

Модель «Назва гравців ← герб ФК»

(12) *When Wolves had fought back from a goal down with two goals in five minutes to take the lead in the 88th minute thanks to a great finish from Hugo Bueno it felt as though the writing was on the wall for the Sky Bet Championship side.*

Wolves ← FC «Wolverhampton Wanderers» (TIMS)

(13) *За Інтер виходили де Врей, Барелла, Дарміан, Мартінес і Тюрам.*

Інтер ← ФК «Інтернаціонале» (ІНФОРМ)

У мовленнєвому жанрі виокремлюємо прізвиська гравців – головних героїв футбольного поєдинку. Спостерігаємо вживання антропонічних жаргонізмів: (14) *Semenyo scored twice, his second completing an incredible comeback for Bournemouth. (Antoine Semenyo) (TIMS)* (15) *Emery was not in the business of downplaying the magnitude of this second leg nor the lure of hosting an opponent of Ajax's heritage, even if this was not a vintage Dutch side. (Unai Emery) (GUAR)*

(16) *Після передачі від лівий лінії Дімарко пробив приблизно з 8 метрів – м'яч опинився у сітці воріт. (Федеріко Дімарко) (SPORT)* (17) *Боруссія Д – ПСВ 2:0 (перший матч – 1:1)*

Голи: Санчо, 3, Ройс, 90+5 (Джейсон Санчо, Марко Ройс) (FOOTBALL)

До футбольних жаргонізмів зараховуємо також характеристику тактичних дій гравців і команд на футбольному полі та професійну майстерність футболістів: (18) *They had gone toe to toe with their Premier League rivals and created chance after chance but heading into added time it looked likely Wolves would be the side heading down to London next month. But Robins' side who had pressed intently from the first whistle never gave up. (TIMS)* (19) *Ще один лондонський клуб децю несподівано легко розібрався із Брайтоном. Ще до перерви дачники забили два м'ячі, а Роберто Де Дзербі не придумав, як змінити хід гри у другому таймі. Замість порятунку по перерві, Брайтон отримав ще й третього м'яча. В останніх чотирьох матчах Фулгем здобув три перемоги. (ІНФОРМАТОР)*

Як зазначає Флорій Бацевич, існують помітні особливості творення і функціонування професіоналізмів і жаргонізмів у мовленні спортивного журналіста [9, ст. 188]. Продукуючи післяматчевий огляд, автор не вдається в деталі перебігу гри, натомість конструює цілісне уявлення, в підсумку якого є чітке співвідношення понять: команда «перемогла» чи «програла» футбольний матч. Третій варіант розвитку комунікативної події – гра завершилася «нічиєю». Аналізуємо творення емоційно-експресивних професіоналізмів в межах визначених понять. В післяматчевих оглядах результатом творення є формування словосполучень і виразів із зміненою семантичною, або синтаксичною сполучуваністю.

Для англійського післяматчевого огляду помітними словосполученнями і виразами є ті, в яких відбулася зміна семантичної сполучуваності. Для українського огляду футбольного матчу спостерігаємо зміну синтаксичної сполучуваності.

(20) *“Goals from Illia Zabarnyi and Antoine Semenyo followed, with the latter punishing loose defending by Daiki Hashioka”*. (TIMS)
 (21) *«Атлетіко» традиційно для себе на характері здобує важку перемогу*. (SPORT)

Автор англійськомовного післяматчевого огляду для з'ясування моментів, які призвели до остаточної «перемоги», «поразки» чи «нічиєї» вживає словосполучення і вирази у яких спостерігаємо зміну семантичної сполучуваності:

(22) *Luton, by comparison, had no doubt what to do with the ball, exemplified best by Barkley – as Ouatarra was dispossessed in Luton's defensive third, he and Kabore broke and the latter played Barkley through on goal who beat Neto at his near post, sparking boos from the home crowd*. (TIMS)

В українськомовному огляді представлені словосполучення зі зміною синтаксичної сполучуваності:

(23) *“Вовки” були аж занадто безпорадними, щоб зупинити цю машину. Завдяки цій перемозі Ньюкасл впритул наблизився до зони Єврокубків*. (ІНФОРМ)

Марцин Левандовський зазначає, що гіпотетично можна написати огляд матчу, просякнутий метафорою війни, особливо якщо гра була дуже конкурентною [8, р. 84]. Флорій Бацевич зазначає, що значну кількість професіоналізмів у мовленні спортивного коментатора твориться за допомогою різних типів перенесення значення, найчастіше є військова сфера метафоризації [9, ст. 188]. Лексико-семантичне поле «війна» представлена у виборі автором лексичних одиниць, представленими дієсловами в англійськомовному огляді або дієслівними словосполученнями в українськомовних оглядах:

(24) *Bailey doubled Villa's advantage courtesy of a cute finish on the hour and the substitute Jhon Durán, who replaced Watkins on 33 minutes, and Moussa Diaby got the third and fourth goals respectively as Ajax capitulated*. (GUAR)

(25) *За десять хвилин до завершення другої половини зустрічі мадридці значно активізувалися та організували штурм воріт «Інтера»*. (SPORT)

Наскрізною особливістю текстового огляду футбольного матчу є вживання дієслів у минулому часі. На синтаксичному рівні англійськомовні та українськомовні уривки текстового огляду – це одне довге речення з дієсловами в минулому часі, які розповідають лише частину історії:

(26) *Arsenal arrived for their biggest game of the season and ambled to a disorganised, incoherent display*. (IND)

(27) *Матч видався вкрай непротим для «джмелів», проте у підсумку вони змогли гарантувати собі результат за рахунок двох «сухих» м'ячів у виконанні Джейдона Санчо та Марко Ройса*. (FOOTBALL)

Узагальнюючи, для післяматчевого огляду типові такі засоби реалізації в обох досліджуваних мовах: футбольні жаргонізми, негативно-забарвлена, емоційно-оцінна лексика в межах лексико-семантичних полів «перемога», «поразка», «війна». Щодо синтаксичного обрамлення тексту, автор обмежується реченням-ствердженням з дієсловами у минулому часі.

Можемо дійти висновку, що післяматчевий огляд в англійській та українській мові містить інформаційну та аналітичну складову, зосереджуючись на формуванні цілісного уявлення щодо гри, яка відбулася. Англійськомовний корпус авторитетних онлайн-видань публікує репортаж (а report), який також є оглядом футбольного матчу між командами. Тексти, які продукують журналісти-репортери, містять інформаційну та аналітичну складову. Адже, автори вдаються до аналізу ключових моментів перебігу гри, коментують стратегію команд, оцінюють виступи гравців, звертають увагу на технічні аспекти та події, які вплинули на кінцевий результат «перемогу» чи «поразку». Щодо інформаційної складової – надання фактів і оприлюднення ключових подій, які мали місце на футбольному полі. В англійськомовних оглядах автори вдаються до деталізації, пояснення, стратегії, тоді як українськомовні автори зосереджуються на комплексному огляді туру або певного матчу. Відповідну роль користувачів жанру – авторів англійськомовного та українськомовного огляду можна визначити як того, хто орієнтується на професійний погляд на події, що відбулися. Модель адресата в обох мовах представлена як уболівальник, який стає активним учасником комунікативної події. Проте, в англійськомовних оглядах, вони – читачі-уболівальники, є рівноправними учасниками комунікації, тоді як в українськомовних оглядах спостерігаємо протилежний підхід, де читачі виступають як приймачі інформації, а не активні співрозмовники. Отож, у структурних елементах англійськомовного післяматчевого огляду, у заключній частині автор робить висновки, визначає перспективи. Українськомовний огляд не містить такої інформації. Комунікативне минуле в обох мовах стосується матчу, який був прокоментований похвилинно в текстовій онлайн-трансляції і відповідно стосується автора і читача. Щодо комунікативного майбутнього, то воно визначається динамікою гри, яка відбулася і трактуванням цієї гри журналістом.

Порівняння засобів мовного втілення в англійській та українській мовах вказує на вживання футбольних жаргонізмів, метафоричних перенесень, антропонічних жаргонізмів. Всі ці лексичні засоби спрямовані на те, щоб «комунікувати» з аудиторією, яка не потребує додаткового роз'яснення. Лексико-семантичні поля «перемога» та «поразка» вербально втілюється вживанням емоційно-експресивних професіоналізмів. Щодо особливостей творення і функціонування словосполучень і виразів в англійській мові, спостерігаємо зміну семантичної сполучуваності. В українськомовних оглядах результатом творення професіоналізмів є зміна синтаксичної сполучуваності. На синтаксичному рівні в англійській та українській мовах типовим є використання дієслів у минулому часі.

Література:

1. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генологія наукової комунікації: монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 420 с.
2. Steen R. Sports Journalism: A Multimedia Primer. Abingdon: Taylor & Francis. 2008. 202 p.
3. Deuze M. The web and its journalism: considering the consequences of different types of newsmedia online. *New Media & Society*. 5(2), 2003. pp. 203–230.
4. Lavric, E., Pisek, G., Skinner, A., & Stadler, W. (Eds.). *The linguistics of football*. Narr Francke Attempto Verlag. 2008. 418 p. URL: <https://www.perlego.com/book/1771022/the-linguistics-of-football-pdf> (date of application: 22.03.2024).
5. Wiredu J., Anderson J. Adjectives in football reporting. *The linguistics of football*. Narr Francke Attempto Verlag. 2008. p. 317–330.
6. Ghadessy M. The Language of written sports commentary: soccer – a description. In *Registers of written English: situational factors and linguistic features*, edited by M. Ghadessy. London/New York: Pinter Publishers. 1988. p. 17–51.
7. Chovanec J. ‘...but there were no broken legs’: The emerging genre of football match reports in *The Times* in the 1860s. *Journal of Historical Pragmatics*. 15(2), 2014. pp. 228–254.
8. Lewandowski M. The same genre for different audiences: A Contrastive Analysis of American and British Football Match Reports. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/316842531_The_same_genre_for_different_audiences_A_Contrastive_Analysis_of_American_and_British_Football_Match_Reports (date of application: 13.03.2024).
9. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи: навчальний посібник. Львів: ПАІС, 2005. 264 с.
10. Дяків Х. Ю. Спортивне відеоінтерв’ю в українській і німецькій лінгвокультурах: причини комунікативних невдач. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. с. 132–146.
11. Periklis P. Lexical variation in written sports reports. *Proceedings of the 8th International Conference on Greek Linguistics*. Department of Linguistics, School of Philology, University of Ioannina, 2009. p. 1–15.
12. Biok B., Hasan J.-I. A Comparative Study Of After-match Reports On ‘Lost’ And ‘Won’ Football Games Within The Framework Of Critical Discourse Analysis. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*. 4 (1), 2015. pp. 115–124.
13. Процик І. Р. Футбольна лексика у формальному та неформальному дискурсах : дис. ...д-ра філолог. наук : 10.02.01. Луцьк, 2020. 788 с.
14. Chovanec J. *The Discourse of Online Sportscasting: Constructing Meaning and Interaction in Live Text Commentary*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2018. Available at: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/bham/detail.action?docID=5622400> (дата доступу 23.12.2023). 327 p.
15. Lewandowski M. *The Language of Online Sports Commentary in a Comparative Perspective*. *Lingua Posnaniensis*, vol. LIV (1), 2012, The Poznań Society for the Advancement of the Arts and Sciences. ISSN 0079-4740, ISBN 978-83-7654-103-7, pp. 65–76.
16. Smith M., M. Montgomery. The semantics of winning and losing. *Language in Society*. 18 (1), 1989. pp. 31–57.
17. Wierzbicka A. *Semantic Primitives*. Frankfurt: Athenaum Verlag, 1972. 235 p.
18. Дмитровський З. Аналітична журналістика: Тексти лекцій з курсу «Теорія і методика журналістської творчості для студентів факультету журналістики». Львів: Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 139 с.
19. Струганець Ю. Б. Семантика, структура, функціонування футбольної лексики в українській літературній мові початку XXI століття: дис. ...к-та філолог. наук : 10.02.01. Тернопіль, 2016. 208 с.

Kharabara M. A post-match report of football discourse: communicative organisation and language realisation

Summary. The article analyses the speech genre of a “post-match report” within the framework of football discourse. The complex analysis is performed on the basis of seven criteria, each of which has helped to define communicative-pragmatic aspects of the genre in the English and Ukrainian languages. The analysis and description of various parameters of language application has also become an important stage of researching the speech genre. The theoretical basis of the paper is comprised of research in the fields of linguistic geology, communicative linguistics, and linguistic pragmatics. The genre analysis of a “post-match report” is represented within the football discourse, in which Internet-media also occupies an important place. It is also worth noting that the aforementioned analysis is focused on defining the genre’s potential and its specific communicative-cognitive features. The comparative analysis of the “post-match report” speech genre has been done on the basis of materials published in British daily online newspapers, a news portal with a separate football section, as well as specialised sports websites in Ukrainian. Shifting the focus to the text corpus in the Ukrainian language, it is worth paying attention to the important transformation processes that contribute to the process of meeting the communication needs of the discourse community. In this meaning the English-language corpus serves as an “example”, a kind of “canonical” structure that forms a complete view of the event that had taken place. The paper has determined the linguistic nature of the “post-match report”, the influence of situational-contextual factors on the functioning of the genre and the choice of a communication channel. In the comparative aspect the communicative roles of communicators have been analysed and the communicative aim has been explored. The event meaning has been reconstructed, the potential preceding and following speech genres have been established, all while considering the specifics of verbal realisation of the “post-match report” speech genre. Thus, the proposed genre analysis reveals theoretical and practical aspects of using the “post-match report” speech genre, and, more importantly, considers the specifics of its functioning in English and Ukrainian languages. The proposed practical analysis shows the necessity of deepening the potential of Ukrainian-speaking discourse community that uses the “post-match report” in communicative situations.

Key words: speech genre, post-match report, football match, English language, Ukrainian language.